

ביאורים לפרקי אבות

המשנה עם פירוש ר"ע מברטנורא ועיקר תויו"ט

פרק שלישי

א עֲקֵבִיא (6) בֵּן מִהֲלָאֵל אֹמֵר: הִסְתַּפַּל בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים, וְאִין אַתָּה בָּא לְיַדִּי עֲבָרָה. דַּע (3) מֵאִין בָּאתְךָ, וְלֵאן (2) אַתָּה הוֹלֵךְ (7), וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עֹתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבוֹן. מֵאִין בָּאתְךָ: מִטְּפָה סְרוּחָה, וְלֵאן אַתָּה הוֹלֵךְ: לְמָקוֹם עֶפֶר רִמָּה וְתוֹלְעָה (8), וְלִפְנֵי מִי אַתָּה עֹתִיד לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבוֹן (9): לְפָנַי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ, בְּרוּךְ הוּא.

פירוש ר"ע מברטנורא

עקביא. מטפה סרוחה. טפת שכבת זרע. חוץ למעי האשה. והמסתכל שבא מטפה ואע"פ שבשעת העבור אינה סרוחה, סרוחה, ניצול מן הגאווה. והמסתכל שעתיד שאינה מסרחת ברחם האשה עד לאחר שלשה ימים וכשתסריח אינה ראויה להזריע, מכל מקום קרי לה טפה סרוחה מפני שהיא קרובה להסריח מיד כשהיא

עיקר תוספות יו"ט

(א) עקביא. בזמן הבית היה. ועתויו"ט: והולך אל המיתה וע"כ נקט לשון הווה ולא לשון עתיד. כו' אינן בהסתכלות וראיה מוחשת כי אם שיאמין זה בדרך ידיעה. מד"ש: (ג) מאין כו'. שאלת המקום שבא משם בל' אין כמו מאין באו האנשים ושאלת המקום שישבו לשם בלשון אנה כמו אנה אלך מרוחק ואנה מפניך אברח: (ד) אתה הולך. כי האדם הולך לבית עולמו ומתקרב אל המיתה כי יום המות מיום

"פרקי אבות הם חלק מתושבע"פ שלימודה צריך להיות בהבנה והשגה דוקא, ולכן אין להסתפק באמירת פרקי אבות, אלא צריכים ללמדם בעיון, כראוי בתושבע"פ.

אלא שמכיון שאיני מבקש . . . אלא לפי כחן", לא תובעים מכאור"א שילמד בעיון את כל המשניות דכל פרק בכל שבת ושבת, מכיון שמתמא עינין זה יקשה להביאו לידי פועל; אבל עכ"פ משנה אחת בכל פרק, יש ללמוד בעיון כדבעי בתושבע"פ, והיינו שנוסף לאמירת המשניות בנוסח דאדמו"ר הוקן המודפס בסידור (ששם לא נדפסו המפרשים), יחזיק לידו ג"כ ספר משניות עם מפרשי המשנה, עכ"פ ספרי המשניות עם עיקר תוספות יו"ט ופירוש רבי עובדי' מברטנורא (המפרשים היסודיים), וילמד מתוכם עכ"פ משנה אחת כאמור עם המפרשים (שהם התושבע"פ בתושבע"פ גופא).

האמור שייך במיוחד לתלמידי התמימים, שהו עיקר ענינם - לימוד התורה בפירושי', בהבנה והשגה, ואדרבה: הסדר אצלם הוא הפוך - בתחילה לימוד לעיונא, ואח"כ אמירה סתם".

(משיחת ש"פ נשא, י"ב סיון ה'תשמ"א - התועדות א' - בלתי מוגה)

מופץ ע"י "ועד חיילי בית דוד" - 770 בית משיח

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

ביאורים לפרקי אבות

מתורת כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

הסתכל בשלשה דברים: הקב"ה, האדם והעולם

ועד כדי כך נוגע זה להאדם (שיהי' "הסתכל בשלשה דברים") – שבשביל זה היתה ירידת נשמתו למטה ע"י הקב"ה: מבלי הבט על גדול העילוי הנשמה למעלה, נשמה שנתת בי טהורה היא" ואין שם מקום להיפך הטהרה, שלח אותה הקב"ה למטה, "אתה בראתה, אותה יצרתה, אתה נפתחה ב"י", עד לעולם העשי' הגשמית, שבו ישנו "את החיים ואת הטוב", וגם את הדרך השני' הדיפך הטהרה (עד שהנשמה צריכה שם לשמירה "אתה משמרה בקרבי") – בכדי למלאות את הכוונה דעשית דירה בתחתונים.

דלכאורה: ירידת הנשמה בגוף היא היפך הנהגתו הרגילה של הקב"ה, שהוא מקור ותכלית הטוב והחסד, ומטבע הטוב להטיב, ומצד החסד והטוב הי' צריך להיות תמיד עליות, וכאן לוקח הקב"ה נשמה ומורידה למטה, "ירידה גדולה ורחי' גלות ממש", "מאיגרא רמה לבירא עמיקתא!"

ומזה מובן גדול העילוי (והחסד) הדעבודה דעשיית דירה בתחתונים, שבעבור זה כדאי להוריד את הנשמה למטה, לא בשביל הנשמה עצמה ("כי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל"), אלא כדי לתקן את הגוף ונה"ב וחלקו בעולם, בכדי לעשות דירה בתחתונים, כיון שע"י הירידה ועבודת הנשמה למטה לעשות דירה בתחתונים, נפעל ענין נעלה יותר מעבודת הנשמה עצמה למעלה – הגילוי דעצמותו ית' בתחתונים.

עד שעילוי זה נמשך ונפעל גם בהנשמה (שירדה למטה), שנוסף על זה שהנשמה מגיעה לדרגה נעלית יותר (שלמעלה ממקום שמשם ירדה), גילוי התוקף והנשמה, מקבלת הנשמה גם שייכות להגילוי דעצמותו ית' שנפעל ע"י (עבודת הנשמה למטה בעשיית) הדירה בתחתונים.

עפ"ז מובנת הוראת המשנה "הסתכל בשלשה דברים": מבלי הבט על גדול העילוי דנשמתו של יהודי, "חלק אלוקה ממעל ממש", תוכן עבודתו צריך להיות, שנוסף לה שנושמה מעצמו "דירה" להקב"ה ע"י גילוי נשמתו בגופו הגשמי (העילוי בהנשמה שבא עי"ז) – צריך גם ל"הסתכל בשלשה דברים", ולעשות דירה לו יתברך בתחתונים דעולם, שהעולם עצמו נעשה דירה להקב"ה.

ועי"ז מגיע גם האדם עצמו לשלימותו (כיון ש"זה כל האדם ותכלית בריאתו כו'), ואע"פ שלגביו הרי זו ירידה (בחיצוניות) ולפי שעה, הרי דוקא עי"ז נפעל העילוי בו עצמו – ש"אין אתה בא לידי עבירה": ע"י עבודתו בעשיית דירה בתחתונים (הסתכל בשלשה דברים), "אין אתה בא לידי עבירה", אפילו לא "לידי", האפשריות לעשות עבירה.

(משיחות ש"פ אהר"ק, ג"ג אייר ה'תנשא – תרגום מאדיית)

הביאור בזה יובן ע"פ המשנה הראשונה בפרק דשבת זו, פרק שלישי דפרקי אבות: "הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה", ואח"כ ממשכה המשנה למנות את השלשה דברים" – "דע מאין באת, ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון וכו'". נשאלת השאלה – מניא למה לי: מה נוגע כאן המספר שישנם "שלשה דברים"? ואפילו אם המספר נוגע, מדוע צריכה המשנה לפרש זאת, הרי כל אחד ואחד יכול לספור בעצמו בהמשך המשנה שהיא מונה שלשה דברים?

יש לומר אחד הביאורים בזה:

דברי המשנה "הסתכל בשלשה דברים" [שלשון המשנה הוא "דבר קצו וכולל ענינים רבים"] אין כוונתם רק לשלשת הדברים הנמנים בהמשך המשנה, אלא גם לענין ד"שלשה דברים" בכלל, המשנה נותנת הוראה: "הסתכל בשלשה דברים" – אדם צריך להסתכל (הסתכל בעיניו) ב"שלשה דברים", ועי"ז "אין אתה בא לידי עבירה":

אדם יכול לחשוב שצריכים להיות אצלו רק שני ענינים: הוא עצמו והקב"ה כביכול שאותו הוא עובד, "אני נבראתי לשמש את קוני".

אומרת המשנה – "הסתכל בשלשה דברים": אדם צריך להתבונן (הסתכל) ולראות (שישנם) "שלשה דברים": נוסף על מציאותו ("אני") ומציאות הקב"ה ("קוני") כביכול – ישנו דבר שלישי: מציאות העולם שנברא ע"י הקב"ה, ושעל ידו משמש יהודי את קונו.

תכלית בריאת העולם וירידת הנשמה למטה בגוף גשמי בעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו היא – למלאות את הכוונה ד"נתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים", שיהודי ע"י עבודתו יברר ויויכר את גופו ונפשו החיונית וגשמיות וחומריות העולם, ויעשה מכל זה דירה להקב"ה.

ואת זה הוא פועל ע"י עבודתו בגוף למטה בקיום התומצ"צ, ש(רוב) המצוות נתלכשו בדברים גשמיים, וע"י קיום מצוה עם דבר גשמי מבררים ומזככים את הדבר הגשמי ועושים ממנו כלי לאלקות. "עד מצות צדקה [ש"שקולה כנגד כל המצוות", עיקר המצוות מעשיות ועולה על כולנה] – שיהודי לוקח "מגייע כפיו" מכספו הגשמי שהוא הרויח, ו"נותן חיי נפשו לה". ועד"ז בכל המצוות.

והענין השלישי ("הסתכל בשלשה דברים") לעשות דירה בתחתונים – הוא (לא ענין צדי, אלא אדרבה: זה) נוגע לשלימות ההשגים (כביכול): הקב"ה והאדם העובד, כיון ש"נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים", ו"זה כל האדם ותכלית בריאתו וירידתו לעוה"ז להיות לו ית' דירה בתחתונים".

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!